

*Dedic această carte, deopotrivă,
soției Gabriela și memoriei „mamei învățător” Ana;
dar și familiei „profesorului de lege”, ca mentori !*

PREFAȚĂ

Cartea dăruită de către autor publicului avid de informație și atent la oricare dintre subiectele aparținătoare „*instituțiilor de forță ale statului*”, mai cu seamă când, în media răzbat ecourile unor fapte susceptibile ca fiind de caracter penal, în cazul când sunt săvârșite de către militari, răspunde așteptărilor cititorului prin furnizarea clarificărilor juridice.

În concret, atunci când este vorba despre infracțiunea de delapidare cu circumstanțierea subiectului activ (funcționar public, militar, gestionar, administrator), elaborarea unei metodologii de investigare criminalistică, în opinia mea, prima de acest fel în România, conduce cititorul înspre nevoia de înțelegere interdisciplinară a spectrului investigației criminalistice în etapa constatării prejudiciului necesar în vederea fundamentării sesizării faptelor și a expertizei judiciare, și spre un specific în cercetarea locului faptei, în procesul audierii persoanelor, al perchezițiilor, ridicărilor de obiecte și al identificărilor de bunuri.

Sistematizarea cărții ține cont de rigoarea unui demers științific în domeniul dreptului penal și al criminalisticii, punând la dispoziția cititorului metodologia de investigare cu un specific analitic și eficient, precum și mijloace cu un caracter pronunțat tehnic, de identificare științifică și de transmitere eficientă celor interesați.

Plusul de valoare oferit domeniului criminalisticii îl constituie rigoarea și specificul metodologiei rezultate din perspectiva investigării efectuate sub coordonarea procurorului militar, prin angajarea organelor de urmărire penală speciale competente să participe la investigarea infracțiunii de delapidare săvârșită pe teritoriul național sau în teatrele de operații în conformitate cu prevederile Codului de procedură penală al României și pe baza acordurilor încheiate în contextul apartenenței României la alianța N.A.T.O. – mă refer aici la Acordul privind Statutul Forțelor (S.O.F.A.).

Un reper de noutate al cărții, cu posibilitatea de preluare în practica judiciară comună, de o deosebită utilitate în aprecierea stadiului actual al cunoașterii problematicei investigării criminalistice a delapidării comise de militari, este inventarul furnizat de analiza de tip S.W.O.T., în conținutul căreia sunt surprinse mecanismele funcționale existente, precum și cutumele sistemice din domeniul prevenirii, identificării și combaterii infracțiunii.

Prin folosirea acestei metode, chiar timid abordate uneori și în mediile cercetării științifice, autorul obține evidențierea importanței teoretice a lucrării. Aceasta rezidă în analiza juridico-penală a infracțiunilor de corupție și de serviciu,

din elementele de drept comparat, evidențierea diferențelor de urmărire penală, precum și din identificarea răspunsurilor pentru itemii reprezentativi în contextul elaborării cărții, cuprinși în analiza S.W.O.T.

Importanța practică a cărții este oferită de pronunțatul simț practic al autorului, atât de necesar oricărui specialist criminalist. Astfel, s-a reușit desprinderea în mod logic din cadrul teoretic studiat a elementelor tactice care trebuie să fie parcurse în investigarea faptei, inclusiv redarea cuprinsului cărții fiind relevantă din această perspectivă.

Procedurile elaborate, dar și propunerile formulate, au un puternic caracter practic, de utilitate pentru toți cei interesați de studii în domeniu, dar și de aplicarea metodică, fiind adaptate rigorii militare și ancorate în prevederile interne de ordin special.

Modul de structurare și descriere a procedurilor dovedește cunoașterea cadrului procesual și procedural aplicabil situațiilor speciale întâlnite, oferind valoare aplicativă procedurilor, potrivit scopului lor, munca de investigație a autorității judiciare beneficiind astfel de un real sprijin.

Procedurile sunt utile, nu numai în termeni investigativi, ci și pentru autoritatea de comandă militară, în vederea formării convingerii că cei îndrituiți la investigare respectă cadrul legal existent, evitându-se astfel formularea de opinii diferite sau invocarea căilor procedurale de atac al soluțiilor acestora.

Acestea pot fi activate oricând în vederea aplicării, bineînțeles, sub rezerva adaptării și revizuirii lor constante. Evidențiez, în acest sens, procedurile din anexele cărții: „*Investigarea criminalistică a faptelor de natură penală, săvârșite de personalul aflat în teatrele de operații*” și „*Punerea în executare a unui mandat de aducere în situațiile militarilor aflați în teatrele de operații*”.

Autorul oferă publicului o înțelegere nu neapărat erudită, dar nici una simplistă, iar valoarea aplicativă a rezultatelor cercetării este consfințită de rezultate intermediare, dintre care unele cu caracter general, dar și particularizate, au fost prezentate în cadrul conferințelor și au fost publicate în reviste indexate în baze de date internaționale, facil de identificat prin motoarele specifice de căutare bibliografică.

Autorul și colaboratorii acestuia au dovedit pe timpul scrierii capacitatea de a identifica și elabora proceduri necesare investigației criminalistice cu precădere în domeniul cercetat și, implicit, în investigarea infracțiunilor în legătură cu serviciul militar, fiind de un real folos organelor de urmărire penală militară și nu numai.

În reflexia structurală a cărții, autorul debutează cu un istoric sintetic și evolutiv al reglementărilor în materia comună a delapidării, pentru ca mai apoi, să elaboreze clarificări conceptuale necesare pentru buna înțelegere a modului în care poate fi antrenată răspunderea penală în sarcina funcționarului public cu statutul profesional de cadru militar în activitate, cu responsabilități clar atribuite pe linia gestiunii sau/și administrării patrimoniului entității militare, și apoi,

detaliază specificul acesteia și în cazul în care calitatea de comandant impune responsabilități pe linia administrării entității militare.

Analiza juridico-penală a infracțiunii de delapidare prezentată în continuarea capitolului pornește de la explicarea obiectului juridic, raportat la opțiunea legiuitorului de a reaseza infracțiunea începând cu anul 2014, în titlul destinat infracțiunilor de corupție și de serviciu, ținând seama de buchetul valorilor sociale ocrotite, de circumstanțierea subiectului activ, de specificul relațiilor de serviciu în cazul cadrelor militare/raporturilor contractuale de muncă ale militarilor profesioniști (soldați și gradați) potrivit unui contract de angajare pe bază de voluntariat, contract individual de muncă pentru salariații civili, după cum reiese din fișa postului. Astfel, folosindu-se un limbaj clar, sunt prezentate în mod corect unele aspecte referitoare la organigrama entității militare, cu precizarea că în organigramă „se diferențiază distinct posturile ce pot fi ocupate de o persoană cu pregătire specifică, cu atribuții aferente actului de administrare a patrimoniului”. Totodată, sunt bine diferențiate categoriile de persoane care, prin competențele atribuite, pot comite delapidarea, toate acestea vor ghida organul de urmărire penală în identificarea persoanelor participante la comiterea faptei și vor ajuta la stabilirea contribuției fiecăruia la activitatea infracțională.

Este de remarcat nuanțarea făcută de autor cu referire la subiectul activ, în sensul că ar putea intra în atenția organelor de investigație și personalul cu atribuții în stabilirea sarcinilor de serviciu din cadrul departamentelor de resurse umane. O extindere a cercetărilor către personalul din această categorie ar fi justificată, deoarece, prin acțiunile sale, acesta poate afecta bunul mers la nivel instituțional, când consiliază sau propune selectarea unor atribuții relevante în îndeplinirea sarcinilor funcționale aferente gestionarului sau administratorului. Astfel, urmărirea circuitului documentelor și a modului în care și-a respectat și îndeplinit personalul atribuțiile de serviciu poate oferi indicii despre schema aferentă circuitului intern al documentelor, despre ierarhia stabilită prin efectuarea aprecierilor anuale de serviciu și, respectiv, poate ajuta la formarea cercului de suspecti.

În capitolul II, este prezentat algoritmul activităților derulate în vederea cercetării infracțiunii de delapidare. Autorul prezintă în prima parte a capitolului persoanele abilitate de lege *în a sesiza* faptele de delapidare în contextul actual, în care trebuie să promovăm o cultură a controlului activităților de sorginte economică în scopul folosirii eficiente a resurselor financiare și umane de care dispune instituția publică, în general, și entitatea militară, în special. Se arată în mod corect că, în domeniul apărării și ordinii publice, în situația delapidării, sesizarea se face atât de către organele competente care aparțin instituției, cât și de către alte organe de constatare, prevăzute la art. 61 C.proc.pen., pe baza datelor obținute de către acestea prin inventar ori alte mijloace de verificare și control (audit intern/extern, control financiar propriu, verificări din parte unor comisii ale forurilor superioare) în situația în care se constată vreo pagubă, cu suspiciunea rezonabilă că aceasta este rezultatul unor infracțiuni.

Autorul a surprins foarte bine și modul în care sunt reglementate diferit, prin ordine de ministru, procedura de stabilire a răspunderii materiale, modalitatea de angajare a tipului de răspundere juridică atunci când prejudiciul produs, indiferent de forma sa, este cauzat prin fapte ce sunt apreciate de către comisiile de cercetare administrativă special numite ca fiind de natură penală.

Stăruința în a clasifica actele administrative interne pe care se poate întemeia sesizarea din partea conducătorului sau a organelor de control din instituțiile destinate apărării și ordinii publice este lăudabilă. În acest sens, evidențiem propunerea de împărțire în două categorii, după cum urmează: acte cu referire la patrimoniu (raportul intern al comisiei de audit, raportul asupra sistemului de control intern/managerial, acte de constatare întocmite de comisii desemnate de eșaloanele superioare sau întrunite ad-hoc din ordinul comandanților/șefilor, acte de predare/primire a gestiunilor, procese-verbale de inventar, procese-verbale de cercetare administrativă cu propunerea de sesizare a organelor de urmărire penală pentru situațiile în care prejudiciul a fost produs prin fapte penale) și acte administrative cu rol sancționator (actul de cercetare a evenimentelor cu caracter deosebit săvârșite în armată, procesul-verbal al cercetării disciplinare prealabile, decizia privind aplicarea unei sancțiuni disciplinare, acte și documente specifice sesizării și activării comisiilor de onoare sau de judecată etc.).

Studierea în ansamblu a activităților specifice unității în cauză va oferi organului de cercetare, cu ocazia documentării, posibilitatea cunoașterii modului în care s-a desfășurat sau se derulează ținerea evidențelor (statistică, contabilă, tehnico-operativă), activitățile fiind prezentate de autor.

Verificarea evidențelor contabile din punct de vedere scriptic și faptic și, implicit, a documentelor de evidență este necesară în cazul investigării infracțiunii de delapidare, atât pentru a stabili paguba produsă și natura acesteia, cât și pentru a solicita expertizele contabile, expertiza aplicațiilor și datelor informatice de gestiune. Desigur, pot exista situații când se va proceda la extinderea verificărilor datorită faptului că există o anumită ierarhie a ordonatorilor de credite.

În ceea ce privește audierea persoanelor în diferite calități procesuale, deși pare o audiere clasică care va parcurge fazele generale ale unei audieri, cu respectarea prevederilor Codului de procedură penală, autorul și-a adus aportul în mod original, identificând un caracter specific.

Este prezentată în mod detaliat etapa de pregătire a audierii persoanelor în cazul investigării infracțiunii de delapidare, cu accentuarea importanței pe care o are documentarea cazului prin culegerea de date de la fața locului, de la sediul instituției publice militare păgubite, demersurile preliminare fiind orientate pentru a se obține o serie de documente ajutătoare, relevante (actul de stabilire a prejudiciului, documente completate în activitățile specifice de inventariere, fișa postului, din care pot să reiasă particularități aferente situațiilor de tipul: delegat/detașat/împuternicit).

O parte semnificativă în metodologia pe care o propune autorul este alocată expertizelor judiciare, enunțate în capitolul al III-lea, atât ca procedeu probatoriu, cât și pentru a arăta rolul, locul și importanța pe care tipurile de expertize le pot avea în clarificarea situațiilor faptice și/sau scriptice specifice delapidării.

Este rezervat întregul capitol IV percheziției și ridicării de obiecte, reușind, prin succesiunea subcapitolelor, să surprindă în mod logic specificul procedeelelor probatorii în contextul lucrării.

În capitolul V, este dezvoltată cercetarea în contextul participării structurilor armatei române la activitățile specifice de menținere a păcii și securității internaționale sub egida N.A.T.O., operațiuni ce se desfășoară potrivit unor norme și reguli cuprinse în tratatele ratificate de Parlament prin lege, transpuse în înțelegeri tehnice cu rol de document ajutător, așa cum reiese din denumirea generică la care a făcut trimitere autorul, care reglementează atât la modul general, cât și concret fiecare acțiune, în funcție de specificul său.

Buna cunoaștere a domeniului justiției militare și, implicit, a activităților de investigare în cazul comiterii unor infracțiuni, a factorilor criminogeni ce pot genera apariția nedorită a unor fapte asociate delapidării în contextul extern teritoriului național, au fost identificate și studiate de către autor în expunerea lucrării, astfel:

- Modul sintetic în care a prezentat tratatele bilaterale încheiate între România și S.U.A., respectiv Acordul S.O.F.A., inclusiv Acordul Suplimentar care stabilește o serie de reguli privind statutul forțelor S.U.A. dislocate în România sau oriunde în lume, expunere necesară pentru înțelegerea cadrului concret în care se va desfășura investigarea;

- Indicarea corectă a Acordului de cooperare în domeniul apărării care reglementează în mod concret cooperarea dintre autoritățile române și forțele S.U.A. din România, dar și cu alte state (Grecia, Polonia, Ungaria, Muntenegru, Letonia, Serbia etc.) în teatrele de operații;

- Explicarea detaliată a conceptului de corupție și fraudă căruia i se poate asocia delapidarea în legislația comparată (S.U.A, Anglia și Țara Galilor (Wales), Franța, Spania, Italia, Ungaria, Republica Moldova);

- Abordarea comparată a activităților de investigare a delapidării în contextul comiterii infracțiunii în teatrele de operații.

Identificarea conexiunilor procesuale și procedurale, a legăturile pe care le poate avea justiția militară cu justiția civilă, evidențierea subiectului activ în cadrul organizatoric al jurisdicțiilor militare ale unor țări membre N.A.T.O., precum: Franța, Spania, Italia, Ungaria, Regatul Unit, Statele Unite ori care nu sunt membre N.A.T.O., precum Republica Moldova, demonstrează capacitatea autorului de a analiza, sintetiza și compara legislația existentă în diferite state.

Provoc la studiu aprofundat și la o viitoare cercetare de cel puțin o asemenea anvergură, ținând seama de structura Codului penal al României, partea specială,

titlul XI, intitulat „Infrațiuni contra capacității de luptă a forțelor armate”, capitolul I – „Infrațiuni săvârșite de militari” și capitolul II – „Infrațiuni săvârșite de militari sau civili”. Cercetarea ar putea fi extinsă prin elaborarea unui studiu în care să fie analizate și diferențiate infrațiunile din titlul mai sus-amintit și infrațiunea de delapidare săvârșită de militari, în vederea unei mai bune înțelegeri a valorilor fundamentale ocrotite de legiuitor și a evitării confuziilor ce ar putea apărea.

Autorul la acest moment, alături de colaboratorii săi în studiul oferit publicului, se bucură de materializarea demersurilor instituționale, în sensul implementării unora dintre propunerilor practice și *de lege ferenda*, ca fiind promovate prin inițiative de ordin legislativ, aflate în studiul și lucrul forurilor competente¹.

Ca pedagog, pot aprecia și este demn de subliniat, felul în care autorul asigură îmbinarea structurii logice a lucrării cu valențele ei, chiar didactice. Cartea constituie o curiozitate, dar și provocare pentru cei chemați să asigure cadrul legislativ – normativ al evaluării activității de cercetare științifică în domeniul juridic, iar pentru publicul larg un adevărat corolar educativ.

Prof. univ. dr. habil. Elena-Ana IANCU

¹ https://dlaj.mapn.ro/documents/acts/20181214-Lege_privind_politia_militara_1544780972.pdf, consultat la 20.12 2018.